Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کانړي دَ ګل په لاس کښې خوندَ نهٔ کوي
شاعر : اظهار اللهٔ اظهار
تاشتل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
ړومبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو شانګله اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے
چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستوماني سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې بنګړي شړنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه" د بناګستونو د صحرا وریځې "کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډ ره ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو دلو په محله کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیانوي واخستلې شي. خو له هر څه نه وړاندې زه ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کوموو اعتراضونو مفصّل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو او دې ښاغلي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تېندک شوی یا په کوموکومو ځایونو کښې تېروتلی یم. زلمی نقاد ښاغلی ازاد اشنغری صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښکړې شړنګوي، نوم هم ښایسته او د ټانټل کټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پړې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستې شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته.[1]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي.[2]"

لهٰذا ګنړو ناقدینو د دې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے.[3]"

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي.[4]"

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره و چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې په خپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اورې دې وائي که څوک د پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولے بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نه را پورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب به لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم څوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي مباغلي معترفین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"هېڅې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے ې هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې ستر ګې ځان ته را اړولي دي." [۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔" [۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسۍ، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکل شوي دي او لیکل کیږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د ټولو هېر و ضروريات نه دے محسوس کړے او د خپلو خوښو هغه عبارتونه ئې را وستلي دي چې د هغوی نه یې شوي مقصد ته پرې تقویت رسیده.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "ای ایناره کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقیدي جبر ملګری کړي دي. لیکي:

"ټن ای ایناره کو میتو نوي هوم کښې زمږ مرمدلي ګڼي هایکو د فحاشۍ اعلی ترین نمونې دي بلکې دا به ئې په دغه شوق سره ونېلے شو چې ای ایناره کو میتو نوي هوم کښې زمږ پېدلي ګڼو هایکو ته بیلو پرنټو ونیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاعره کښې راغلي دي چې پښتو شاعری کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هم فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې ګڼي لیکونکیو د فحش ګوئۍ د پاره خاص کړے دے."

زه دا ونیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې پخپله اعلی و ارفع ادبي لغبې باندې نن غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د ګناه دی اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپل نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ټوله ټه د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کوم نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمېنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او تګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تورو وتل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه ئې ضرور پېرایه کښې د ژوند ورېښتیا اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونو پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لیکل نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دچا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خیال به په دې سبب ناڅندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَغلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

بناغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هایکو باندې دَ فحش ګویۍ تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نهٔ راځي
نو دَ کوهي تولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار بناغلے دې لږ بحث ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنیٰ دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پېدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کوزېږي له سر راوړهٔ نادانۍ ګڼي
ګرک چې دَ کومې چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بڼه ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په بنځو پړې نهٔ دي سستول پکار ګڼي نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو بناغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو ګلي چغله اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده کنه دَ بناغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقدیس که زما په هایکو کښې دَ جبلیاتي حیاتو دَ ادراک او اظهار سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ بناغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېخي بې ځایه ده. چې ګڼي په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې ایا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې بناغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دی. بلکې وکالت یې هم کوي زما په خیال یا
خو کښې هغوي فقط نفس کشي او برگزیده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېرلې کېږي.

یا قربان:

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اترې به شي مینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
سورې سورې په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دی. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کې تاویلات او توجیهات
وي کنې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکی په سر
دی. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي خو منبع یې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلی شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ یې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه راښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي کنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي
لکه چې ښاغلی معترض ورسره مخ شوی دی.

د ائي اینډ کو هایکو لیکونکی ښاغلی مشتاق دا هم لیکي؛

"زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څه وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته یې څه پرېښې نه دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته
ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرې وائي چې

Scanned by CamScanner

سرېيه ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دے چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که څاڅغا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نهٔ شي کولے نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي"[9]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليکلے شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول د ټپې په
مقابله کښې د هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بيا دا چې لوئے
تحريکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.
بحرکيف د ښاغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هائيکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د اُئې اينه کو ليکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بيا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته د نوؤ ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وسلو دپاره هيڅ نهٔ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّيلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال د تلازې وغيره کوم فکري
او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب يې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمينو د هغې خوب هم نهٔ وُ ليدلے او د هغوي د
خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږ کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوىٰ چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته يې پکښې هيڅ نهٔ دي پرېښي زياتے او
سينه زوري ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوهه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پښتو به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خاطر اتېروي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. کښې نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوې ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې کښې د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد موّمند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه " سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبنى انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ پوره کړې ده چې د هايکو ځنډونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر ځنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو زه په ادب ورته زه دا وئيل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کوونکې وسیله او ټي آف فیشن غځوله کېږي او بالفرض که د مزاح پیدا کوونکې اندال خیال کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي خیال وي د تکل لیکونکي ول اما وي او د ټپې خالق کېږي وي علي هذا القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کوونکې ډېره ښېوتې حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع په نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې ایندا کو هائیکو د مضمون نګار ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي. ډېرې ځایه په دې دے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه دي وېلي چې څوک دې په کوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغېره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي مېږغ کباړي او ګولي ډنډه وغېره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل ذاتي جذبات وراښدې کړي دي خو سره څه ووائې زموږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داوُد په خپل یو مضمون کښې د هائیکو او ټپې د هئیت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هئیت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب ددې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ پروت کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلي او ټيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نهٔ ده ساتلې کنې نو هايکو به يې د اوولسو څپو[۱۷] او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پوره کول غواړي. ګني نو د جاپان ډېرے هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت لازمي ښکاروُ.

بهر حال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون صيّاد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دټې قسمونو سره هم آهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کېږي. هايکو ده -

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بلله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پټه نه بلکې ښېښ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداېږه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي او س که څوک د
پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس [۱۷] نه بلکې شل [۲۰] وي۔ ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار۔ او س که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هئیت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکي که ازادې او
معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي
یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې
جرته هم ځاے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هئیت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف۔

ښاغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د ښاغلي اظهار دا هایکو ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے"[۱۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے۔ بیا هم د هغوي د منقوله راے
نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي۔ ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې
تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کېفیاتو او لاشعورانه
انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي۔ لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے۔

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هر درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څېزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې راډیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي که ځنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

بناغلي رحمت شاه سائل صېب دَ بناغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګني اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې بناغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې ګني تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساتُل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح دَ خدائے په قدرت دَ جوسې خوبنسه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې دَ خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ دَ هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک دَ غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې دَ معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو دَ ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هرچرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته دَ جوهري دَ نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعویٰ کوم چې دَ اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به دَ هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې دَ هائیکو په ورستو دَ یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو دَ ساتُل صیب

دَ تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې دَ خیال لوړوالے، دَ جذبې افاقیت، دَ ژبې دَ نزاکت ادراک او شعور او دَ تخلیق دَ زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي دَ خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو دَ خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې دَ ګلاب دَ ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي کنې نو ټول ګلونه په دَ خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې دَ خولې دَ خوند دَ بدلولو دپاره هم یو ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم دَ ټپې دَ مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګرچې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې دَ چا دَ هیڅ قسمه دَ دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے دَ ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې دَ "ہائے کیوں" دَ سرخط لاندې دَ هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔ اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي. او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري. او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي.

ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا تپبّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بهرحال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د ټپې سېلابونه یا څپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې راپیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په ګڼو بحرونو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلی په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور وکړي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د یاقربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لنډۍ مختصر او د دوهمې مختصرې مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوی په هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي کړې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې وکړي که چرې دا خبره او منلې
شي نو پښتانه به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلی دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې آخر هائیکو ته د ټپې مېړه یا خاوند ویل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاري لاروي
ته نه وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څه خفیه قانون سازي کړې وي. آیا دا داسې
خبره ونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلي اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔" [۱۴]

زه منم چې تشبیهه چرته هم تامنه وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوي ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړي شوي ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چیري لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا او وائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سوریدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاکي کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هائیکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګڼي د ټپې په موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي :-

"څهٔ موده وړاندې زموږ پښتو لیکونکیو "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوو
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګيا دي.
دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترايلې" داسې وُ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلې شو
او لا ئې په سر کښې پوره نهٔ ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو
يوازې "هايکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د يوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې دنګار رنګ ګلونه سپرږدي دي
چې ښائست او سينګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا
هم کوي. ليکي:

" ميں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتوی جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نهٔ راپېدا کېږي
ادب څهٔ شريعت کوړتې خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب درېيم مفتي او منلے شي نو
بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رايو ځائے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کېږي. دا حقيقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سيوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بيا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال ګران
ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وئيل غواړي چې ما هر څه
فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم. هيڅوک ئې هم او نهٔ
منئ. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثير ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسين هايکو ته
بدعت په کوم خيال وئيلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هايکو د تخليقي زړهٔ
چاودون راز برېبدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلی اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلیریشتم اپریل دوه زرم د روداد تر څنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

راز و نیاز کړے دے.

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوئلے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده- ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي- زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده- که چرې دا ووېلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کړي انکشافات مخې ته راشي-

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتو په مېلمه دوسته سیمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال ؤ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بیش بها ملغلرو نه ډکیدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کړ توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کیږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددغې دانګورو د ملاتړه بغیر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بهرتقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هیڅ حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خیال د ترکیب یو رنځ دے.

ښاغلے پروفیسر داورخان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هئیت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه لنډه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بهر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کمېدو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوې فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلې به ئې ښکلا کانو ته چکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وخت بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښځې د ستومانتیا لړې نهٔ راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو وسنو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلولو ژوندي اوسي. ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلے سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."[۱۶]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بچې اوږده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړې دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قربانې کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلې شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمېو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا لې د یوې ټپې په ترون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړېکو کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړې دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او ځنډ کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هايکو ښهٔ نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نهٔ لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتون د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښهٔ په ايماندارۍ سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر دهٔ.

بهر کيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه اوددروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه په خپله د هايکو د مقبوليت او بريالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږ موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتو په سيمه نهٔ صرف ځوانۍ او جوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هايکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راخرګندېږي چې هايکو کښې لږ څه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري څيزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما يقين

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونو ته یوه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رڼې نخښې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گني زه هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی بد به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نه ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخـــذات

(۱) ازاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت
پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء -

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء -

(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن -

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنې اينډ کو هائيکو ،
غير مطبوعه -

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
سلمان پرنټرز بابو جهيد روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء -

(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ،
ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن -

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنې اينډ کو هائيکو ، غير مطبوعه

(۸) ايضاً″ ايضاً″ ″

(۹) ايضاً″ ايضاً″ ″

(۱۰) پروفيسر داور خان داؤد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۷
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوونس نيمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے ، ہائے کيوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن

ايضاً ″ ايضاً ″

(۱۴) ″ ″

(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے ، " ہائے کيوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور
ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفيسر داور خان داؤد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۲
تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او دَ اصناف " اولس کوټه
ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ
ګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے - لهذا دَ
هغوي په شکريه او ډېره منته -

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاچولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غنچې د ژوند پاڼې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ملجا به بیا مې نهٔ پېژنې
زور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

○

مرګ دې د داسې ښېښتنو پرده شي
چې د اننګې ګلونه اوشوکوي
تر هغه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

○

ځهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېټې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډېرې ختې دے

○

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله ځهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور دابانډې کور ورانوي

○

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاڼې وو
نوکیدړانو به وو تږول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتړویو له ځمه
مینه کوه خو داتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوو
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نيسي
زهٔ چې نامه د خوشبويو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېرېدلو نهٔ دي
چې تصويرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تږول کلے په کانو اولي

وائې زما غريبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جينکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندوئ پروا نشته دے
واڼې په ګېړه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوږې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمنا خو نه ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په خهٔ فريب کښې ګېره ئې ته
ستا سرتيزې به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوځوي

بې ځايه نهٔ دې ويربډل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم ربېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښهٔ پته دهٔ
تهٔ د کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خیرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګيالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خیرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاني اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو کلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستړې یې زمونږ د لارې ځنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلې ناه په یو دوه را اوځي

زړه اخر صبر کړې سلګو کښې وائي
کوه چې هر څو سره مینه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږم مه ناه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر ستړے یم

زړۀ کښې یې اور د مینې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې ښېرینې زما
لوږه ژوندی انغرې مرۀ پراتۀ وي

ځمه مدام د هواګانو په رنګ
یم د سپرېیانو د ورولو په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د ځیګي شنه کېږي
اوزۀ په دې سوچ کښې راګېږمه چې
دوه تورې یو ټیکي کښې ځائ ځنګله شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نه وې

○

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې ویرې نهٔ خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل تورپالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بېګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خو ښه خپله کوې

○

دَ برسنلوې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهر کړو له دَرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلي لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځم به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

○

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختې بې ځایه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

○

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

○

بلا خختلي دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

○

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ځې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سيلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
وادۀ د ټول عمر سودا ده کمه
دا خو زما او ستا خبرې نۀ دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نۀ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فيصلې به منو

ما څۀ غوښتلي وو او دا څۀ اوشو
نن مې له هر څۀ نه باور پورته شو
چې مې د مرې کېږدۍ چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبايللي که پوزه کږې

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوي ما نه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

غوښتنې ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووایي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مې ږد و اوخوړې

ځوانه ځواني او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې دانه ورکې د خپل کور لارې شوي

خلق دې کار کښې زمونږ کار نه لري
حد کښې دې اوسې ګنې ښه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوته او یو کښې دو بېدل ښه نه وي

خدایه شته دشمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

منم فریب دې خو صحرا کښې دَ ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکې مسکې ګواښونه
دَ محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کنې نو زهٔ خو دَ قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه لرې کړي
وائي بهر له کوره شپې مهٔ کوه
کنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچ کړې ورک شي چې ما اوويني
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلنېزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې دَ کیږدۍ تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مخ ځان له دَ بېړتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښېله کښې له کوره پېښتنې نشه اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کاله ته
د ننګ خاته نه مخکښې ځان رسوه

زما د زړه داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټولشپه بيا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نه يم خوشېرينې زما
د زانګو سېل چې را روان اووينم
زړه زما هسې په هوا غونډې شي

پرېږدوه خښکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خونډې نو ته
د خېل مېړه خبره هم نه منې

هرو قلم ترې راختلے نه شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګهرے جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نه رسم
وائي چې ستانه زړه اوزګاره شمه
بيا به ښارو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ ښلو ژړندو که راوتې وې خو
کېږ شوې اخر دَ لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانئ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې دَر اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره دَ پښتو پالنه
پلار یې په مونږ باندې جرګه کړې ده
لور یې دَ شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوځ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړې چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک یې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کور ته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسي جولۍ ته د چپا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې کته او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حېرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوري کوم نګريزي
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمه
نو سرهٔ لاسونه دي په شرق اولګي

د پښتنې کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ يم
له آئينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

Scanned by CamScanner

ساړهٔ ساړهٔ اُهونه څله کوې
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د داوړي بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او ته څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوبو باندې سوړلي کړېده

خو بنا دې خپله ده خو یاد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سپونې
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د بنیاد ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دوَ دننه

وائې بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ ئې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَعمر
پېغلې اُنګې کښې په خړپوسو شولې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم د تعبیر د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړمه ځان
یاران په بېړه باندې پیاز ګرځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خوږ غونډې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کنه

مینه دا چې ستا د زړه منله مه
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بڼې تورې دي
کورته په وېره ستوده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېښلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د کاڼو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېړمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واخلې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ دَ ژوندون په کوم پړاوُ پراته یُو

ما ورته ویل چې کلَه مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه خکله تېر ماښام يُ
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ یکنک په خوند یوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدې ما
شېرینه ماته مېلوکان ګسړوې

دا نهٔ چې پوے نهٔ یم په سود او په زیان
خو چې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولـونه مه پرانیزه
چرته تیارهٔ لار کښې تېندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مي لاسونه کېږدي
واني څه اووایه چې څوک یمه زه

بڼه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپړلو پسې ږندېږو ځکه
سوبڼ په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

سوبڼ به سپوږمۍ ته وو پطوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د ګور
درشل که اوددېږي، دیوال پرېوځي

بنګړي په لیچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مي غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه وایمه
بنګړې دې مات شه د پېنزیبو سره

دې ستم به څه تعبیر کوې څوک
بنه چې مې غرق کړې نو شیرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګړې شوې
د میاندو تینو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زموږ تېولې خوشحالی او خورې
عمرونه اوشو چې زموږ وطن کښې
ختمې روژې شې خو اختر رانه شې

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوې
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کښېږدي په سر د یتیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوشحاله په دې ښکلو زما
چې یې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښائستونو، د جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زموږ فصلونه

خاورې په سر بانديې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال رابنکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو موږ
څه چې ارمان د زړونو اوړژو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله ووبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د کمل سینه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. ما ښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبړې ماړهٔ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لونړي
او جينکی دَ کلي
ما ته پسخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښې ته کښتل
ځان دانه ورک شو

○

مخ مې بدرنګ شي
چې پېرې هوا اوکي
آئينه زنګ شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شړېنې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپړلې رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اوواپه پاتې شپه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاڅي

Scanned by CamScanner

دا مېنوي ښارې
په هر قدم غوځوي
د خلقو جوړېږي

اور کښې الغښتي
ستا تصوير ونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړ ځي
ژړونده د سوال تپاه دوبو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې زړه ستړې پېغلې
اور ته وردانګي

ځه چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

نيت دې خراب دے
ګېنې شو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

○

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښې سپک شي

○

جنګونه کېږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان هميشه
پيے د يو تل څکي

○

نمر چې پرېوځي
ستا له کړېوان نه زما
لاسونه اوځي

○

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وينې څڅېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے ګله
دَ زرکې چال دے

○

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لارې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

○

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړشي

شماري بس ستوري
د شپې راپاسوې ما
کار راله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
د ګلو لښتې

○

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووائي پوے شوي
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوي

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه چرګ کښې
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړي
نهٔ راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زېړه شوه .
نو مخ دې سور شو

کور کښې تنها يم
اوس به د زړه زخمونه
چا ته زړه ښايم

ژوند څه رنګين شي
ورځې تېښتې په شا
اسمان به شين شي

وانې کوکو يم
راته پسخېږي تپې
زړه هايکو يم

قصه خانې کښې
ښکاري ګکارډ مخونه
په آئينې کښې

يم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نه شي
د چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړه دروازه تسپړه شي
هوا په رو شي

○

ځې زما سپوږمۍ
وائي هر څه مې منم خو
راته په ګوري

○

ژوند خو مره تريخ دی
ذهن اوده دی په خوب
او زړه مې ويښ دی

راته ځغليږي
وائي غني ډېره ده
واوړي وريږي

○

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو مکمل اندامه

○

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

زړونه مې رنګين شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
څه مخ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دَ کلي خلق څهٔ ړانده خو نهٔ دي
خدایهٔ شته مرۍ ته به دي لاس پرېوځي
چي دَ هتیانو غلا په تېښته کوي

اووایې پټول دَ اکسیجن کسې دې
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوښوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خبرې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوې

شېرینې تا سره له دغې وېرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلې نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتېبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بچې ئې توله شپه د لوږې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې څوک

داسې ښاغلې هم لیدلې دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د چمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زر د کوندرو سېل را والوځوي

ناساپې کړ نکه کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په توپک اوولې
خو چړ مکې په لاس کښې ما رانیسه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ دردا مې په اختیار کښې نهٔ دهٔ
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

يو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره ايره مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېړګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما وويل
دَ لېونۍ شونډې يو رپ اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه اښتروېو اخلې
ساه په سکېندو شي څه په ګرانه واڼې
ستا سوڅه خيال دے د وادهٔ بياره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اوښکرم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج ئې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نخور کړم ازمېښتو نو د ژوند
شپې يې ستا خانه بد وش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماړي ګليا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لويه ده
يو دَ پوليس له سترګو ځان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غرېب نهٔ کوؤ
ګني خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ ه دَ چا ميراث خوارهٔ خو نهٔ يو

زړهٔ يې غلبېل، زلفې يې تار په تار وي
وېل يې زهٔ ډېره بې خونده يم
ګني نو تهٔ هم هېر دې شي له چا

شېريني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خېرات نهٔ کوي

سر به بې ځايه درله څهٔ، خوږوم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جرې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

لاس راله مه راوړه نادانۍ جیني
بلا کړې ده په وجود کښې زما
پام چې پیترۍ چرته لمیاه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لا دیه
ویرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې څه بلا ئې ته ئې حسه جیني
زما د زړه د قیامتونو درزا
خدائیګو د کالې بت کښې ساه راولي

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کوڅو وړو لارو کښې
وه کملادلی سم کړځېدلې شي څوک

دَ ژوند دَ حُسن ننداری ځهٔ کوو
درانهٔ پښه ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېرې يې مه کښې ستومانه به شي
تورې څڅې دي که لاپارې شولې

وايم چې ټولې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوربږي په زړهٔ
ستا هايکو راته ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تا ته ښهٔ پته ده
زړهٔ ته راځخته شه دَ ناز مېرمنې
سرکښي پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ يې له سترګو ګلېدو اووېستم
مالله قسم راکړې چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوښې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل څانګې زما
دَ چا عېشونو ته پښېږمه نه

ګڼن تصويرونه شي خوارهٔ په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کېنې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدائګو پېکه ښکاره شي

زړه مې اونيسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سينه ته ګلونه ورګندار کړي وائي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مېنې کتابي مېنې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانیکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښایُست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې ېنې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کېنې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوې

توبې ویستلې یو نوکر و بُلُ ئې
کورکېنې چې صبر نهٔ وي بې بې ظالمه
دوہ ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

○

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا بانـدې غوټه رانشي

○

سترګې له دغې ويرې نه پرانيزم
زما د زړه په رنګې ټق اونه چوي
ته چې شـيرينې پوکنې پرسوې

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرې ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوک دېوال نه وهي

○

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تـهـول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

○

واوره زما که نې منې او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګـرې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور د مینې بل کړې ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدای ښکلو واوره کښېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښنار پارک کښې راټولې وې نن
وښېل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
ځې چې د کور درشلې اوغورځوو

شپېږې زړه دے نرم شوے نه دے
نمائشي اوښکې عبث توېوي
کاڼې اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چړګو د بچو بغری شي
اونخلې خپلو کښې ډېران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چرګه کوړکه شوې نه وي
نو په هګو باندې بچي نه کښېني

Scanned by CamScanner

د قام تورسري دې سرتوري ناڅ شي
تازه تازه غومېږي غومېږي پيغلې اوس
کړي خېرات پسې ، داګې غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړيږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوه چاره مزدوري هم اونيسي

مات شي بڅې د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدايه شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لا به شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن کښې هاغه رنګې
خالق د خار نه راوتلي نه دي

وښل مې راغلله يوويشتمه صدي
دې کښې کوشه کښې يو ملنګ چغه کړي
سحر را اونه ختله ، شپه تېره شوه

تا به وښل چې مره ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کوي مجبورۍ دي وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

څه اوشو خبر دے کله مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په ځنګل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله يې زما ليونې
اوس دَ چا خولې خو څوک کنړلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

مونږ په جامو کښې نهٔ ځائېږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور کله سو وران شو نو پروا دَ څهٔ ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ما الله په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کنډار کښې خو اوسپږې مه نه

ورته مې او وې حيثيت څهٔ دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډه نهٔ شي څوک
پرتوغا ښونه جوړوم لاليه

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاسو ته ناسته نهٔ يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تښتي او چوي چې مېچن کښ څوي
شپېلنې غبرګ به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږ ته دا نیستي غوښتي کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غوږ څنګ غوږ څنګ ښځې د شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زهٔ د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي د نکهت قافلې
کله د ګل وږمه وږمه خوبېږم
خوبونه وینم تعبیرونه وېشم

تږوله د زړ او زور خبره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هره پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نیکهٔ هره ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته ځرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږهٔ سر تېږه ده یه خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب تر ېنه هم اووتو
نوره قسم دے وېره بنهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هائې بلې پرېشر مریض یم
زمونږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېښاوې ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زمونږ دَ کور اووهي
اووائي ، خان وېل چې بنګاروله به ځو

خدائے شته که غم وې که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رنګینو لباس
په ما دَ اوسپنو نیني اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا ازار دې چرته اونهٔ وهي

زړه به اخر څنګه زما شي په ځاې
سر کله اوخورم کله نيم پاتې شم
سپوږمۍ په يو مقام ولاړه نه وي

○

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

○

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوې
زه ورته نيم نيم پاتې کېږمه نه
او لا ميوه ئې هم نيولې نه ده.

دې کېنې خوک لاره د منزل اوموې
ګوره ځنګل کېنې بيا په نيمه شپه کېنې
د اورګو قافله لوټ کړله چا

○

موږ ځکه سر باندې خپې کړ څوؤ
چې د صحرا شپه يې باوره شپه وي
پرق د بجلۍ شي د باران شپه شي

○

باران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بيا چرته تند د په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې کله څاڅکې څاڅکې کېږي ګلې
دا تمندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړې
شابه شپې شپې را اووريږه

د خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کړېلې نه هم ترخه اوخته

یمه په هر مشکلې مئین شیرینې
واړه رنګونه چې رالټول شي په څائے
تریښه د نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسې
ګېنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
د کوثر غنچې او د چینار اونو کښې

وائي جولۍ بدمې تر څوخالې وي
ګلونه نهٔ کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړهٔ تاوُ کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څارې د بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپارې خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشې بیا یو ساعت له نهٔ اودرېږې
منګلې، زمونږ ه دَ وطن سپرلې دې

○

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږې لېونے نهٔ شمه
یوه دوسپرین ګولۍ خو راکړه کنه

○

پېغلوکې هر قدم په خیال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله .بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وې کارونه کوې
خو دَ شهلا زړهٔ کښې ځهٔ غلا ده ضرور
ساک تړې سیلۍ یوسې چې ما اووینې

○

دَ زړهٔ درزا راله په ځائے اودروې
ټک ټک چې اورم دَ کړیال، شېرینې
وایم که ما باندې څوک دوزې کوې

○

ګکړې اوازونه مې سنګسار کړې ضمیر
وایم که څوک مې په مرګ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروکان اوترې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پېغه چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووایې
د سرو نتکې راله جوړې او که نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خو شته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وې
هر څه کېږدې شې لېونې خو کله
کملونه کېږې د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږ مې چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دې
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوېج کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښایمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپرلو رنګونه ستایمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لټونوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار اوهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته ئې ژړل وېل ئې
پېښې د مرغۍ مې درلوده هم راوړې وو
اے د انځور ګله چې چرته به ئې

څهٔ زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او تېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کورکښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونيا شي ګلي

شپېلنه ګونجې په تندي راولي
وائي رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تميز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه يو رنګي دي

ستا د ښايُست د فريبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بوډۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته ئې خېر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پښکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونيه
درنه په لاره ښېرېدلې نه شم
ته د وادهٔ نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وښېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور دروند بند شي په چا
نو ښاغلا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو اسوېلي شېرينې
ځان چاله درنه کړې په لاس [illegible]
کښې رښکلونه به دې تول والوځي

وائي ګیلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وېږې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

میاندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تور سرې او تختوي
بیا ئې د خوېندو څوک تپوس نه کوي

ددې خبرې څخه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوېندې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېز
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اوني څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شهرېږي
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تښتېدلې نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مه څوروه

په مړو حساب دې تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاؤ یې چې اووهي نو
د کیکدانو اوښې څڅېږي اونیسي

ستا نزمېدو راکښې سختې راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په غځ
کاڼي اوبو شو او اوبو کانې شوې

په څه ناترسې اوړېدلې یمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دې ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مار خپله ده شیریني زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شې

اووائي ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو د ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وا روي شپېلي کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خوړله ځې نو
خدائګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې د پېغلوکو ورشي
د شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې ښه اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلیږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سرتورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شیرې بیانې او ښه خوارې به د میانې
باران که لږ هم چرته اووریږي
نو هواګانې سوړ چیم یخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اوویل
ګرانه ! که مال دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لښه اوویسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نۀ کوم
خاوره د لوے ډېرانه اخلمه زۀ

○

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملا مۀ تړه
مار هم پردې لاس باندې نۀ وژني خوک

○

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کاني کوې

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوځې چې هر څۀ کوئ ستاسو خوښه
زۀ د پردې ډېران خځله یمه

○

ماتېږي کانړې تل په کاڼي باندې
زۀ ځاروګې چاته وهلے نۀ شم
ورکړې ما نۀ دي ډېران له لتې

○

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نۀ کوم
ګڼي په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د ګډانو غوښې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ‌یا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړی شومه زه
شېرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږګو په خوند پسې د ژوند ړانده شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږ کلي ته به راشې که نه

شېرینې ډېره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مړګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختې
آ چې به خوږه یادېده کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ وي دې کړمه
زه به چېکر کښې خاڅخا راتلمه
راته چې ملا ته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سیندونو نهُ ځم
هسې ترې هم زړهُ صبرولے نهُ شم
او دَ مڅې غوښه بلا کړمه وي

سر توره مهُ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهُ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هړو څوانې رانهُ شي

چې خهُ کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهُ شي
پردو پښتو کښې کړوندې مهُ کوه

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نهُ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اولیدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووائي ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګيا دي سنډاګان لوټي او
زمونږ ه ننګې مېنې پېره نهٔ کوي

وائي تر څو پورې په زغم درېږم
زهٔ درته کور کښې ملغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغږې کوې تهٔ

کم عقلي هسې پرېشانه يُې تهٔ
دَ محبت غمونه يوجه خو نهٔ وي
سترګې يېو بانديې درنيږي کله

منم چې کمزې محرومې مو دي خو
کلې زمونږ ه هیروشیما نهٔ دے
چې دَ سپرلو پکښې ورېږې شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساتې شيرينې زما
نو دروازې دې دَکور تړېږي نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودريږي
آ لېونۍ مې هميشه يادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي د بنیادمست رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښخته‌ته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په‌تا ساتمه

اوواڼې ټول د اکسیجن کمې دې
هیڅکوته هسې خوشحالېږې ځله
ځوک لېوني نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ اشمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځځلي ورته اوغورځېږي
خو پلیتېږي نه رواني اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماده مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
ته لا د توې پشکال ګیدړ یې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پړ بړ ده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصر یانې دې شک کښې اچوي ما
بیا دې خنده کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او ښپیلۍ غږوې

زما د زړه دروازې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نهٔ مني نو څهٔ اوکړمه
رب دې يې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړهٔ باندې تيارهٔ راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېره بابا

را باندې خوا دَ خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته دَ دوړو پکښې غوا لنګه شي

کومه ګناه ده چې يې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څهٔ شوي دي
چې دَ چينار اونې له مونږه اوځي

رب دې کاڼهٔ کړي دَ شيطان غوږونه
ښهٔ په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېشو ليچو خوب کړے دے

پېږ ده زما په کار کښې کار مهٔ لره
ښځې ما خپل سيي ته پېږ ده کښې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شېرينې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګزک نه شي پړسوب او نکړي

لاس يې تنګ شوی د خاوند دی ځکه
واڼي که ماله يې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله او سې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدای شته جنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي، لمبې ژمي کښې

ميانديې دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق او وائي
آ په کچه ستېشن او درېږي کله

زه تقاضې د محبت پسې نه یم
شیریني ځنګ کښې مې ویرېږي خله
پاځه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اووایي دومره نادیدکه نه یم
خو اورې سترګې زمانه چې وینم
د سرو چاره په ارمانه منومه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نه دے
د کلي خلق مې په خله قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لالګل شومه شېریني زما
لکه چې بانګ نه خوک بانګې اوشړي

ته نه له لوږې نه مړ شوې نه وے
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد خامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

○

ساه تړې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوري
څوک به پليت ړندړ ته اوس کاڼي اولي

○

نور دَ فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

○

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ماکوي دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے فهٔ شي

○

دَ بې حسئ هره څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خداۓ شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو

دَ چم فضا دومره خرابه ده چې

ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

○

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده

ما مشران دَ کلي وژني په دې

چې زهٔ دَ هر چا سره مينه کوم

○

نو زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه

که وس مې اورسيد شيريني زما

واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخليق له درده څه دې خبر

ګوتې چې نيسم حادثو ته دَ ژوند

دَ خوند رنځور ترې نغاشې جوړه کړې

○

او وايه پاتې په تاوان کښې دې څوک

ستا سو چرګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي

او موږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

○

زهر خوارهٔ دې په فضا کښې دَ چم

ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو

دَ بدامنۍ علاج مې هيڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې یکښې سنګسارۍ نهٔ شي
پرېږده دَ ګاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یوُ

رڼا خو نهٔ وژني فکرونه دَ چا
خدایږګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو سوني په ډک بازار کښې ویل
څوک چې وسله باندې مضبوط نهٔ وي نو
هاغه به خونده وسیلې لټوي

ژړهٔ مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا ئې معطّره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څهٔ وښي وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

شهرېنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرېږدي را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونهٔ ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا د وس خبره نهٔ ده
هغوي د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

د بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

هيڅ پلنبې نهٔ وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته ورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. د رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي خرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نهٔ شي وا ورينه شپه ده
منم شېريني ډېره ګرانه ده خو
کتوي چغه کړه د زيتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که اوسوزي پېتې نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عېشونو
اوس چې بجلې لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته بېوزي هم وهلې نه شو

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وې
هلته د کاڼو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څه د لوبو ګوډاګی خو نه یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپوري هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جنته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
تري ګېر چاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

○

غلے که ناست یم خو خو تکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کاڼے کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ ږدمه خو
ښهٔ ته په ښهٔ، بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به ته ختله

○

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائي دې کښې شک نښته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارېږي د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

○

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مرهمونه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

○

او منه بد هسې د شپې مه وایه
نمر لا وړمبۍ څړیکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شو، پکښې پاتې څه شي

○

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

○

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه او چې شي

Scanned by CamScanner

په زړهٔ چاوُدون پوري مې خاندي ځله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په بنګ باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځه به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شګونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېلنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسه پرانيزې
پېريان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هيڅ خوند اونکړو
کونډې وبل هر څهٔ په شرق اوکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

شېرينې ستاکياې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

○

خا ځا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خو به راپاسولم

○

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې يې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوه شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

○

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
او وائي دا ځل راته غبن مه کوه
بيا به قسم دے داسې کار نه کوم

○

پښه توبه که يې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پړے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووايه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائ شته چې کانه جوړ په کور شو زما
مېړمنه داسې لله کله شوه چې
ګټيا ده توت ته بيکيانه وانې

ستا سر تېږې خو يادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې ليدلې دې چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
ياد کړه چې ځان به مې له تړوې وژنه
نو تا به کړيکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پړېږده د بل په نمړۍ څخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه دالله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون داپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب تري واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوره ګې کرځوي

بې شکه ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دي او وے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي دے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هڅه د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې را واپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې نادې لور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

لې خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
څله يې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا د پيغمبر رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښه ګڼمه

د سياسي رهنما ژوند خاورې شه
د امريکې خوندې په خوله کښې وي لا
يو زوراور يې بې ښتې ګسه کړي

اش پرېوځې په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نه ځي
بېځي زه داسې تصوّف نه منم

څنګه وي نوره د ايمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانجوره داسې کړي
لکه دَ ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته ښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار دهٔ هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وېښل یې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مهې پسې شوملې څکلې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوتو
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوره
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو چپولو ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پربنېږوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوي جېره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښنې هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائي د لوږې نه دې مړه شمه خو
رانه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځي

د نرخه مهٔ اوځه د ګلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېرۍ چې د تي ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

دَ ساینس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیړے راولي

چې ئې په تې. وې اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په ښځو ډیر ظلم دے
دوو نه سېوا بچې راوړے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتول شي په ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په ترکیبۍ ئې لښ اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو خـهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائې خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شېرېنې

Scanned by CamScanner

وي مبارک ورته دُ نوي واده شه
خو ستا دُ سپین سر نه قربان شم ادې
ماشي له میانده و نه چې شو کوي

هر څه چې وو خو تا په چوړن نه کوو
راته په شا چا تپوسے کړ جوړ
داسې چې خولې پورې دي ښۀ اوترو

درسره دا خبره ښۀ مسمه
که زړۀ دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا دُ کور سفیدي څله کوې

څوک دُ فطرت لارې نیولے نۀ شي
زخم چې سیوا شي تاته ښۀ پته ده
گلاني شهلا، اتش نشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
ونیل مې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجے شوے دے

څوک تر ننه سمه ورځ پیدا نۀ شي
راغلۀ مې اوښکو په رخسار خوارۀ کړۀ
ښکاري چې بیا چاته اوبۀ خړوي

دَ وړش دا لوړے احسان به څوک هېروي
لا جينکۍ دَ نشو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل مخ دَ اُيينې نشته دے

سر که مې غوڅېږي نو په خود کښې اوسه
که سيادلې دې په ځان راوستلې
سر به هرڅهٔ ته ورپه خولې کړه زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے يمه
رانه چې لاس دَ مينې رانېکلو تا
دَ سينه چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېږنه کښه
څو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ نيسهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
دَ يارانو انتظار مهٔ کوه
چرته ورېځې غرغنړه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

راته ئې مهٔ وښئه خړې پرېږدوه
يتيم که ډېر هم خدائے خوشحاله کړېو
خو د ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چاته د سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه درونډ وي چې پروت وي په ځائے

د حقيقت زهر ګوټلي دي ما
زهٔ خو د خوب دنيا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وينې ئې اوڅڅکې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې داروګړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مينه نهٔ يم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غريب د لوږې غوږ نهٔ وينې

شيرينې دا يو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق د مات لوښي آواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نۀ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څۀ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library